

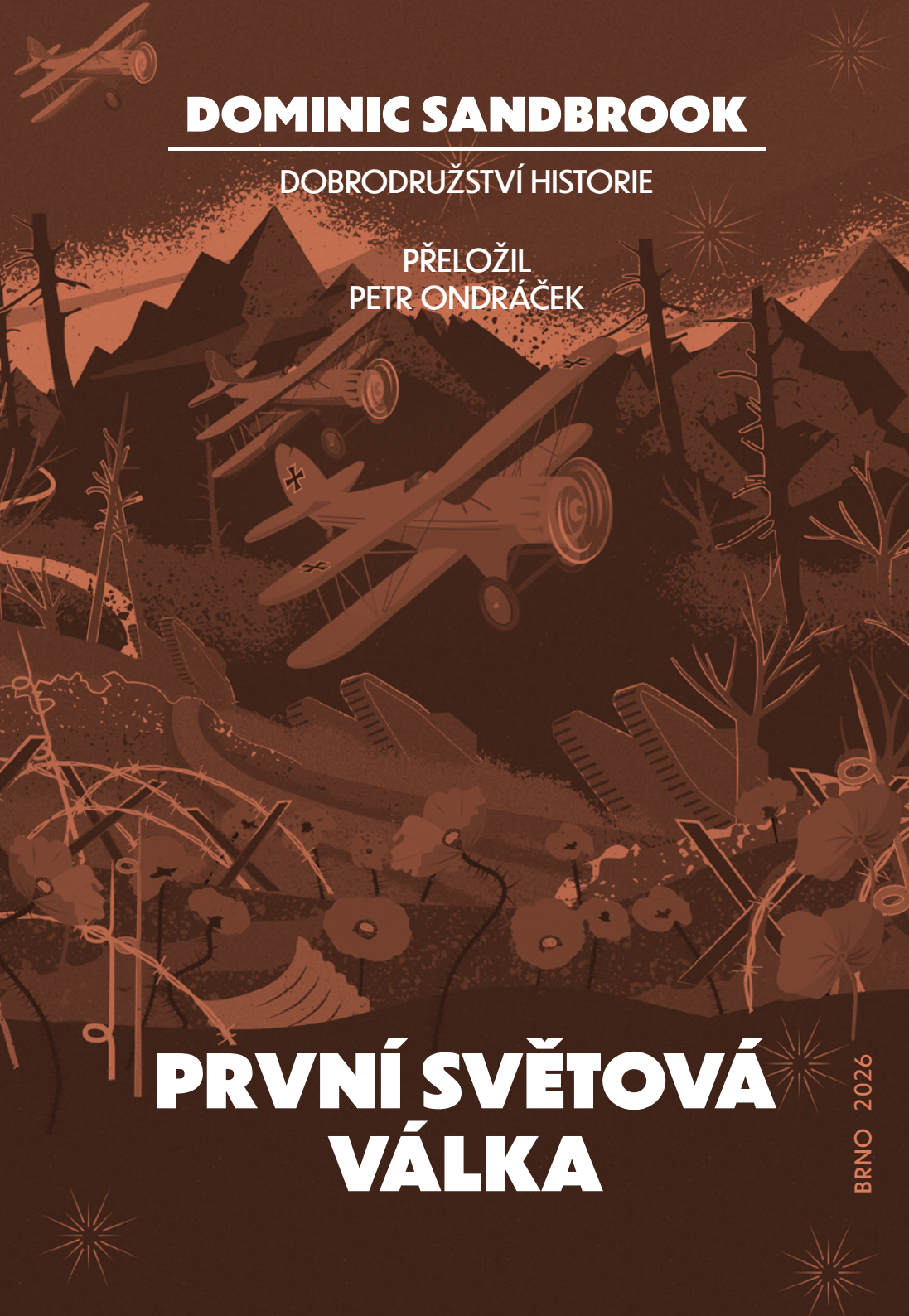
DOMINIC SANDBROOK

DOBRODRUŽSTVÍ HISTORIE

PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

HOST

DOMINIC SANDBROOK

DOBRODRUŽSTVÍ HISTORIE

PŘELOŽIL
PETR ONDRÁČEK

PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

BRNO 2026

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4
směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele práv zakázána.

THE FIRST WORLD WAR

Copyright © 2021, Dominic Sandbrook

All rights reserved

Cover design by Edward Bettison

Illustrations copyright © Edward Bettison Limited, 2026

Translation © Petr Ondráček, 2026

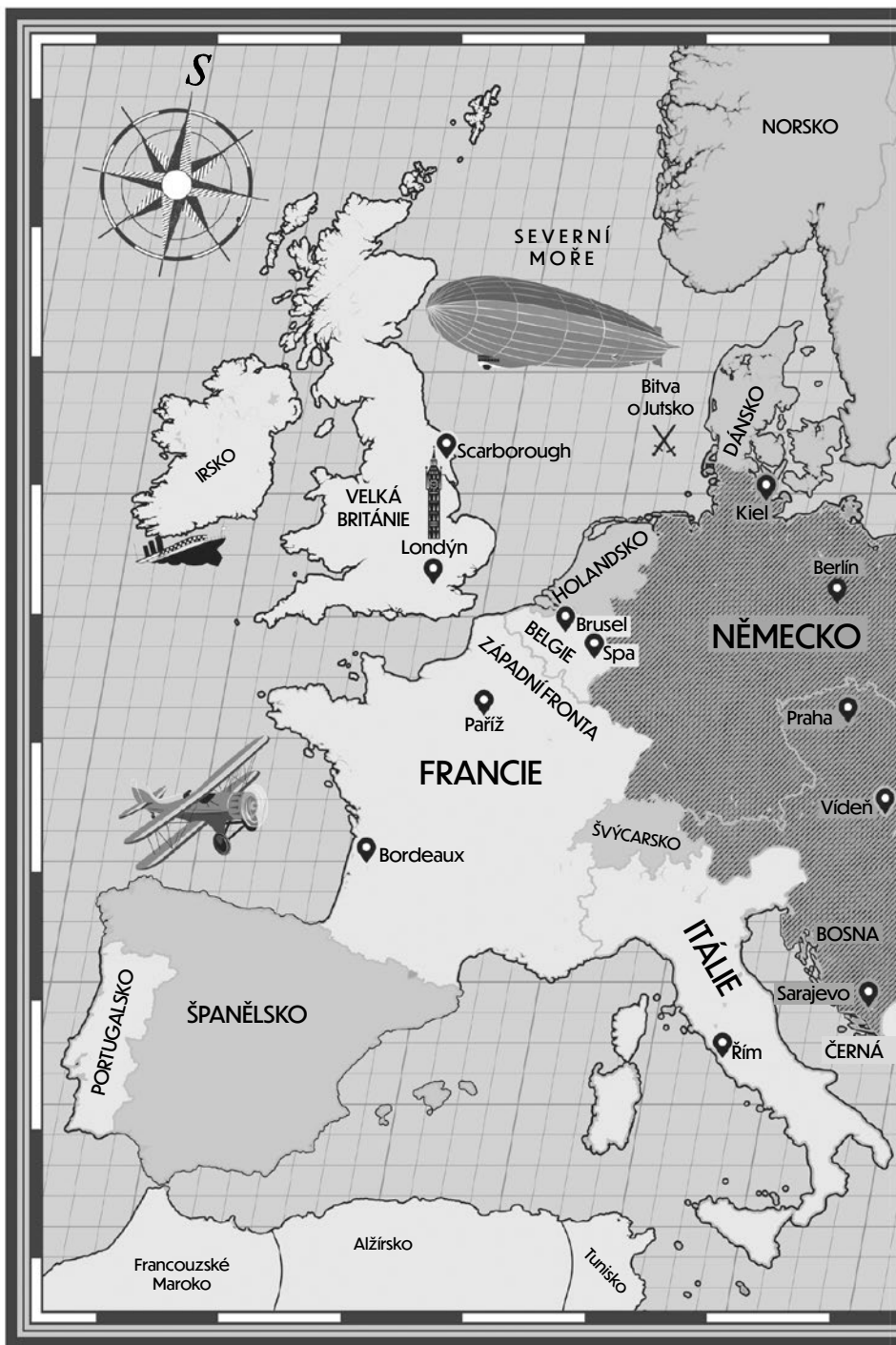
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2026 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-3078-6 (PDF)

ISBN 978-80-275-3079-3 (ePUB)

ISBN 978-80-275-3080-9 (MobiPocket)

Věnováno Conollymu Normanovi

EVROPA ZA 1. SVĚTOVÉ VÁLKY

ZÁPADNÍ FRONTA, ZIMA 1914

PÁD GONDOLINU

Za chladného, mlhavého rána, kdy do louží v zákopu pleskaly dešťové kapky, seděl o samotě jeden mladý muž a snil o zaniklém městě Gondolinu.

Kolem dokola ho obklopovala smrt a zkáza. Celé dno zákopu pokrývalo husté černé bláto, tak lepkavé a mazlavé, že mohlo člověka uvěznit na celé hodiny.

Před ním se hbitě mihl vypasený potkan — a pak další, veliký jako kočka. Avšak mladík byl tak pohroužený do svých úvah, že si hlodavců sotva všímal.

O pár metrů dál si ostatní muži vařili čaj. Všichni měli na sobě tytéž hnědozelené uniformy, umazané tak, že by se mohli vydávat za bytosti z podsvětí — za trpaslíky odněkud z podzemní říše. Měli umouněné tváře a zapadlé oči. Za měsíce na frontě zažili věci, jaké by si předtím nedovedli ani představit.

Mladík zvedl hlavu. Znovu se rozduňela děla: *dům, dům, dům*, zas a zas a zas.

Věděl, že nahoře nad zákopem jsou k vidění nevýslovně děsivé výjevy. Zpřerážené stromy a rozmetaná těla... odumírající tráva a tlející rákos... tůň zahlušené popelem... ve vodě mrtvol, mrtvé tváře...

Na kratičký, drahocenný okamžik měl i přesto dojem, jako by prošel otevřenými dveřmi a nechal všechno to bahno a zmar daleko za zády.

Zahlédl magický ostrov, který se třpytil v západním moři. Viděl krále a čaroděje, elfy a skřety. Tři klenoty, v nichž planulo světlo bohů. Draka stočeného na hromadě blyštivých pokladů. Mocné horské království vytesané do skal. Skupinku dobrodruhů, jež se plíží hvozdem...

Pak se znovu rozechřměla kanonáda a celá zem se zachvěla. Sen se rozplynul a on byl zpátky v zákopu.

Mladík se jmenoval Ronald a byl sirotek. O otce přišel ve třech letech a matka zemřela, když mu bylo dvanáct.

Narodil se v roce 1892 a vyrostl v Birminghamu, v samém srdci Anglie — rušném městě s továrnami a biografiy, tramvajemi a telefony.

Ronald však stroje a vynálezy neměl v lásce. Byl odjakživa snílek, který se o samotě vydával na toulky a vymýšlel si různá dobrodružství.

Měl moc rád starodávná vyprávění o bozích a králích, o hrdinech a obludách. Ze všeho nejvíc ale miloval severské báje a ságy o Odinovi a Thorovi, o trollech a dracích.

Ve škole spolu s trojicí přátel založili tajný spolek, nazvaný Čajový klub a Barrowovská společnost, neboli TCBS. Scházeli se ve školní knihovně, kde pokoutně pořádali hostiny z propašovaných laskomin, a trávili tam odpoledne vymýšlením vtipů a příběhů.

Když jim skončila školní léta, vyrazili vstříc velikému dobrodružství, kterému se říká dospělý život. Předsevzali si, že zanedlouho napíší úchvatné příběhy, jimiž uhranou celý svět.

Pak přišla válka.

Ronald se vstupem do armády zpočátku váhal. Nikdy se nepovažoval za vojáka, ale za spisovatele, literáta.

Jenže RONALDA i jeho přátele vychovávali k víře v čest, vlastenectví, k odvaze a smyslu pro povinnost. Ve škole je učili o starodávných rytířích. A v hodinách tělocviku v nich pěstovali týmového ducha.

A tak hned po svatbě se svou láskou z dětství narukoval. Stal se podporučíkem Lancashirského střeleckého pluku a zavázal se bojovat za krále a vlast.

Když dokončil výcvik, odplul spolu se stovkami podobně nervózních mladých mužů do Francie. Měli namířeno na nejkrvavější bojiště v dějinách lidstva — na obří jatka západní fronty.

Tak se v létě 1916 ocitl Ronald po kolena ve vodě a blátě nedaleko od břehů řeky Sommy. Nic z toho, co kdy přečetl — pohádky ani dobrodružné romány, řecké báje ani vikingské ságy —, ho na něco takového nepřipravilo. Tato válka se nepodobala žádné předešlé — byla to noční můra provázená dělostřelbou a šrapnely, automatickými zbraněmi a plamenomety.

Na zátarasech z ostatního drátu visela mrtvá těla. Z hořící oblohy přšely granáty. Koně cválali pustinou plnou zpřelámaných stromů. Zemí otřásala běsnící děla.

Hned první den bitvy na Sommě mu německý granát zabil jednoho z nejmilejších spolužáků. Další zemřel na podzim po zásahu šrapnelem.

Ze členů TCBS zbývali už jen dva. K rozprášení jejich tajného spolku stačilo sotva několik měsíců.

A tak se Ronald před strastmi v zákopech uchýlil do světa fantazie. Pospojoval báje, které miloval v dětství, přimísil k nim hrůzy, které denně vídal na Sommě a vytvořil tragické vyprávění o gondolinských elfech, které v jejich horském městě obléhají vojska Temného pána.

Síly zla v jeho příběhu však nebyly vyzbrojeny jen meči a luky. Díky kovářům a čarodějům si do boje mohly povolát i draky z bronzu a železa, kteří uměli chrlit oheň — zrovna jako tanky, které se ploužily bahnem na západní frontě.

Někteří byli celí ze železa tak důmyslně pospojovaného, že mohli téci jako pomalé kovové řeky nebo se ovíjeli kolem všech překážek před sebou a dostávali se přes ně, a ti měli v nejhlubším nitru nejurputnější skřety s křivými šavlemi a oštěpy...

A tak, zatímco z nebe pršely dělostřelecké granáty, choulil se náš mladík v zákopu a zapisoval si nápady.

Dnes knihy Johna Ronalda Reuela Tolkiena najdete v každém knihkupectví kdekoli na světě.

Sepsáním *Pádu Gondolinu* si začal budovat vlastní svět, Středozem, který se zrodil z ohně válečných zákopů. A dnešní čtenáři ze všech zemí světa znají a milují knihy jako *Hobit* nebo *Pán prstenů*, mistrovské romány o dobrodružství a věrném přátelství.

Naše kniha však vypráví příběh, který se odehrál na jejich pozadí — nesmírně obsáhlou a hrůzostrašnou ságu o první světové válce, kterou tehdy lidé nazývali „Velká válka“.

Vzedmula se nad Evropou v létě roku 1914 a následně jako přílivová vlna zaplavila téměř celou zeměkouli. O nadvládu se v ní utkaly dva mohutné mocenské bloky: Dohoda v čele s Británií, Francií a Ruskem a Ústřední mocnosti pod vedením Německa, Rakouska-Uherska a Turecka.

Obě strany vehnaly do pekelné vřavy miliony mužů. Zanedlouho se k nim přidali i vojáci ze všech koutů světa, počínaje Indií, Afrikou či Austrálií a konče Severní i Jižní Amerikou.

Jednalo se o vůbec největší vojenský střet v dějinách lidstva. V jeho průběhu byly rozmetány mohutné říše, roztrhány a překresleny dosavadní mapy a vznikly nové státy, zatímco jiné vzaly zaspé.

V ohnisku válečného dění se však ocitly miliony obyčejných lidí. Nejen vojáci a námořníci, letecká esa a velitelé ponorek, ale také ošetřovatelky, řidiči sanitek, skauti nebo tovární dělnice. O nich vypráví tento příběh.

Už tehdy se mnozí z nich ptali, jak se to vlastně stalo. Jak — a také proč — se tolik bohatých a mocných zemí vrhlo střemhlav do takového víru ohně a běsnění?

Abychom na tuto otázku odpověděli, musíme se vrátit hlouběji do minulosti. Prozatím tedy opustíme zákopy a přenesme se o víc než sto let nazpátek, do chudého, zapadlého koutu jižní Evropy. Svítí tu sluníčko, zpívají ptáci a svět se zdá být v nejlepším pořádku.

A právě tady, daleko z dohledu králů a císařů, se přes hory trmácejí dvě malé postavy, aby se zapsaly do dějin...

PRVNÍ ČÁST

**NOČNÍ MŮRA
ZAČÍNÁ**

ČERNÁ RUKA

Jednoho krásného letního rána počátkem minulého století se chlapec s otcem vypravili na dalekou pouť.

Vykořčili ze dveří svého chátrajícího venkovského stavení, zavazadla naložili na koně, zavřeli za sebou vrata a vyrazili přes kopce na východ. Dlouho se ubírali po stezce, která je vedla údolím. Bylo vlídné počasí a okolní ticho rušilo jen pomalé, pravidelné klapání koňských kopyt.

Za soumraku se uložili k odpočinku. V noci chlapec slyšel, jak z lesa vyjí do tmy vlci.

Když slunce druhý den vystoupalo nad vrcholky kopců, naložili zavazadla na koně a pokračovali v cestě.

Takhle putovali den za dnem, až urazili dlouhých sto třicet kilometrů. Konečně před sebou spatřili městečko zahalené prachem. Tady, zabručel otec, nasednou na vlak do hlavního města.

Na nádraží odpočítal drahocenné mince a natáhl ruku pro jízdenky. Postavili se na perón a čekali.

Minuty ubíhaly. A pak chlapec zdáli zaslechl hvizd píšťalky, rachot kol, sykot páry a poznal, že už se k nim blíží velký kovový netvor.

Chlapec se jmenoval Gavrilo. Byl to bledý a hubený venkovský kluk, syn rolníka z kopců na západě Bosny-Hercegoviny.

Za dosavadních třináct let svého života poznal jen domovskou vesnici Obljaj, která byla tak malinká, že byste ji na většině map hledali marně. Naučil se tam starat o slepice, pást ovce a také číst psát.

Gavrilo byl bystrý hoch se zálibou v knížkách a jeho matka do něho vkládala velké naděje. Vesnice jako Obljaj byla pro jejího chlapce příliš malá a příliš zaostalá. Proto teď měl namířeno do hlavního města, do Sarajeva, aby tam chodil do školy.

A v Sarajevu Gavrilo jednoho dne udělá to, o čem většina dětí jenom sní. V jediném oslnivém okamžiku změní svět.

Principové žili v bosenské vysočině od nepaměti a dobývali tam živobytí z pudy, která se zdála netečná vůči běhu času.

Svět za tamními lesnatými kopci se však měnil. Několik týdnů před tím, než se Gavrilo v létě 1894 narodil, se v daleké Americe prodaly první lahve Coca-Coly.

Stovky kilometrů od Obljaje už vynálezci stvořili první telefony, automobily, žárovky i kamery. Když bylo Gavrilovi devět, sestrojili bratři Wrightové první funkční letadlo.

Změny se nevyhnuly dokonce ani Bosně, chudé a hospodářsky zaostalé zemi na Balkánském poloostrově. Stovky let náležela k provinciím Osmanské říše, jíž z daleké Konstantinopole vládl turecký sultán.*

Osmanská říše však kvapem upadala. Už před Gavrilovým narozením se Bosny zmocnila sousední rakousko-uherská monarchie, které z Vídně panoval rod Habsburků.

Věkovitý habsburský mocnář František Josef vládl jednomu z vůbec nejstarších evropských států. Rakousko-Uhersko, to byl svým způsobem rozkošně staromódní svět elegantních plesů, přepychových uniforem, skvostné hudby a gigantických dortů.

* Osmani byli Turci, a jejich říše se proto často nazývala Turecko, i když víc než polovina sultánových poddaných ve skutečnosti nebyla turecké národnosti. Jejich hlavní město Konstantinopol se dnes jmenuje Istanbul.

František Josef se však musel neustále držet na pozoru. Jeho říši obývalo padesát milionů poddaných různých národností — Rakušané, Maďaři, Češi, Chorvati, Poláci, Ukrajinci, Rumuni, Slováci, Slovinci, Bosňané, Italové a Židé — a mnozí z nich se navzájem z duše nenáviděli.

Lidé už mnoho let prorokovali, že se tato rozklížená monarchie rozpadne, ale z nějakého důvodu pořád odolávala. Jenže jak dlouho ještě vydrží?

V porovnání s představiteli ostatních velmocí nebyli vlastně Rakušané zas až tak zlí. Vídeň byla velkolepé hlavní město, kde působila řada nejskvělejších evropských umělců a hudebníků. A v Bosně vystavěli nové železnice, továrny i školy.

Většina Bosňanů však dál živořila v bídě. Ani za desítky let pod rakouskou nadvládou tam devět z deseti obyvatel neumělo číst a psát. Gavrilu patřil ke vzácným výjimkám.

Podle některých mladých Bosňanů měla situace jasné řešení — musejí shodit rakouské jho a spravovat si svou zem sami.

Tito mladí buřiči se zhlédli v sousedním Srbsku, jehož obyvatelé měli podobné zvyky jako oni a hovořili stejnou jihoslovanskou řečí.

Stejně jako Bosna bývalo i Srbsko osmanskou provincií. Pak ale Srbové proti turecké nadvládě povstali a založili si samostatné malé království. Byl to hrdý, bojovný národ, který nenáviděl Rakušany. Vnímali se jako zastánci všech Jihoslovanů a udatní bojovníci proti cizáckým utiskovatelům.

Rakušané vysedávající ve svých honosných kavárnách považovali Srby za barbarské zbrojníky. Nemohli je však přehlížet. Věděli totiž, že mnoho Srbů si dělá zásluku na Bosnu a že si nedají pokoj, dokud ji nepřipojí ke svému království.

Nejzáhadnější ze všech srbských organizací byl tajný spolek nazývaný Černá ruka. Vedl ho důstojník srbské rozvědky, který si říkal Apis podle posvátného býka starých Egypťanů.

Apis navrhl i znak Černé ruky, který tvořila lebka se zkříženými hnáty, lahvička jedu, dýka a bomba. Tento emblém vlastně v kostce vystihoval metody celé skupiny.

Ten, kdo se ucházel o členství v Černé ruce, se v tmavé místnosti musel poklonit postavě zahalené kápí. A také tam na krev svých předků slavnostně odpřisáhl, že pro cíle Černé ruky obětuje i vlastní život.

Většina lidí by ani ve snu neuvažovala o tom, že by kdy měli s Černou rukou co do činění. Jenže Gavrilo Princip nebyl jako většina lidí.

Gavrilův vlak dorazil do Sarajeva v srpnu 1907. Tehdy tam žilo necelých padesát tisíc obyvatel — nic v porovnání s evropskými velkými městy jako Vídeň, Berlín, Londýn nebo Paříž.

Kluka ze zapadlé vesničky však město ohromilo: ulice se hemžily životem, na starém tržišti se vedle sebe tlačili kováři a prodavači koberců a rušno bylo i v tamních mešitách a kostelích.

Gavrilo se této nové výzvě zpočátku postavil čelem. Otec mu ještě před rozloučením našel bydlení u jedné staré vdovy a chlapec se vrhl do práce.

Ve škole se pilně učil a nevynechal jedinou hodinu. Večery trávil začtený do dobrodružství tří mušketýrů a detektivek o Sherlocku Holmesovi.

Jenže v druhém ročníku se mu začal horšit prospěch. Došly mu peníze a těžko se soustředil na výuku. Na začátku třetího ročníku byl už tak roztěkaný, že zameškával jednu hodinu za druhou.

S jeho studiem to šlo od desíti k pěti. Nechal školy, ale pak tam zase nastoupil. Nakonec se v sedmnácti nedostavil k důležité zkoušce a bylo hotovo. Gavrilo si totiž našel novou vášeň. Nebyly to knížky ani fotbal, a dokonce ani chození za děvčaty, ale něco mnohem nebezpečnějšího: politika.

Kdykoli pomyslel na Rakušany, rozbušilo se mu srdce nenávistí. Pod jejich nadvládou se s obyčejnými Bosňany „zachází jako s dobytkem“. Chtěl je vytrestat za své vlastní neštěstí a snil i o pomstě za dlouholetou okupaci země.

Podobné řeči někdy vedli i další kluci, zvlášť pozdě v noci, když se trochu přiočili. Gavrilo ale nebyl jako oni. On to myslel vážně.

Na jaře 1912 ze Sarajeva odcestoval přes hranici do Srbska. Měl namířeno do tamního hlavního města Bělehradu, kde sídlila Černá ruka.

Dva roky se potloukal po bělehradských ulicích. Nečekal ho tam ale takový ráj, jaký si představoval.

Neměl peníze, práci ani domov. Čas od času docházel na univerzitu. Pokusil se vstoupit do srbské armády, ale odmítli ho, protože vypadal příliš neduživě.

„Ať jsem šel, kam jsem šel,“ řekl později, „měli mě za slabocha — viděli ve mně člověka, kterého úplně zkazilo to, že příliš četl.“

Po kavárnách s kumpány spřádali blouznivé plány, jak vybojovat nezávislost Bosny. Jenže měsíce běžely a nic se nedělo. Uplynul rok, následoval druhý a Gavrilo byl pořád nula.

A pak, bylo to na jaře 1914, přišel jeden kamarád do kavárny s novinovým výstřižkem. Psalo se tam, že koncem června zavítá do Sarajeva na mimořádnou návštěvu následník rakousko-uherského trůnu arcivévoda František Ferdinand d'Este.

A jakmile Gavrilo přešel zprávu pohledem, zablýsklo se mu v očích.

Kdybyste Františku Ferdinandovi prozradili, že jeho jméno bude jednou nerozlučně spjata se jménem Gavrila Principa, určitě by vám to nevěřil.

Padesátiletý arcivévoda působil jako zosobnění rakouské samolibosti. Byl to statný chlap s krátce střiženými vlasy a obrovitými nakroucenými kníry.

Vášnivě holdoval lovu. Vlastnoručně odstřelil téměř dvě stě sedmadesát pět tisíc zvířat, mimo jiné tygrů, antilop, slonů a klokanů.

Z tohoto pohledu působí František Ferdinand velice nesympaticky. A mnoho současníků ho také považovalo za protivu, s nímž není snadné porízení.

Jenže lov byl tenkrát ohromně oblíbená kratochvíle, zvláště mezi příslušníky vyšších vrstev. A František Ferdinand měl navíc pod svojí naškrobenou uniformou i lidštější stránku.

Zamlada se zamiloval do dvorní dámy Žofie Chotkové, která však podle přísných pravidel vídeňského dvora nebyla dost urozená. Od Františka Ferdinanda se očekávalo, že se jako následník trůnu ožení s někým rovnocenným.

Arcivévoda však trval na svém. Buď si vezme Žofii, nebo se neožení vůbec. A císař, jeho strýc, mu udělil svolení — ale pouze pod podmínkou, že František Ferdinand složí pokořující přísahu.

Musel slavnostně slíbit, že se Žofie nikdy nestane císařovnou. U dvora se s ní bude vždycky zacházet jako s méněcennou. Nebude smět jezdit s manželem v kočáře a sedávat vedle něj při slavnostních večeřích. A aby toho nebylo málo, jejich děti po něm nebudou smět nastoupit na trůn.

František Ferdinand přísahu neochotně složil. Jestli se chtěl oženit se svou životní láskou, neměl na výběr.

Nikdy toho však nezalitoval. Dokonce se jednou nechal slyšet, že sňatek s Žofií je to nejlepší, co kdy v životě udělal. Považoval ji za „celé své štěstí“ a jejich tři malé děti byly jeho „veškerá radost a pýcha“.

„Celý den s nimi sedím a kochám se jimi,“ svěřil se arcivévoda, „neboť je tolik miluji.“

František Ferdinand věnoval mnoho času úvahám nad budoucností monarchie. Chtěl být moderním mocnářem a plánoval, že říši promění ve „Spojené státy Velkého Rakouska“, kde si patnáct členských zemí bude své záležitosti spravovat ve vlastních jazycích.

Jenže roky ubíhaly a jeho staříčkový strýc František Josef ne a ne umřít. František Ferdinand sice hořel nedočkavostí, ale nezbývalo mu než čekat.

Navíc na něj neustále vrhalo stín Žofiino společenské postavení. Dohánělo ho k zuřivosti, že se k ní Vídeňané chovají jako k nějaké venkovance a při hostinách a plesech nad ní ohrnují nos.

Když tedy dostal pozvání, aby v Bosně provedl inspekci rakouského vojska, bez otálení souhlasil. Mimo císařský dvůr budou moct s Žofí cestovat jako manželé, zrovna jako každý jiný pár.

Do Sarajeva měli shodou náhod dorazit 28. června. Pro Františka Ferdinanda a Žofii neexistovalo posvátnější datum.

Bylo to výročí dne, kdy arcivévoda složil svoji přísahu.

V Bělehradě zvedl Gavrilo Princip oči od novin.

Arcivévoda v Bosně? Takže do Sarajeva přijede následník rakouského trůnu — ztělesnění všeho, co Gavrilo nenávidí?

Takovému štěstí skoro nemohl uvěřit.

Během následujících týdnů Gavrilo s přáteli vypracovali plán. Teď mají příležitost zapsat svá jména do učebnic dějepisu.

Byli to však sotva odrostlí kluci. Neobejdou se bez zbraní, výbušnin a pomoci s přesunem do Sarajeva. A právě tady přišla ke slovu Černá ruka a její kontakty na vojenskou rozvědku.

Ve středu 27. května jim agent Černé ruky předal čtyři pistole, šest granátů a několik miniaturních ampulek s jedem, jimiž se hned počinu mají otrávit. Rakušané je díky tomu nebudou moct podrobit výslechu a bude se na ně vzpomínat jako na hrdinské mučedníky.

Nazítří Gavrilo odplul z Bělehradu. O čtyři dny později ho přívrženci Černé ruky z řad srbské policie převedli přes bosenskou hranici.

Ve středu 4. června dorazil do Sarajeva. Tam pak klidně a trpělivě vyčkával jako lovec, který číhá na kořist.

Neděle 28. června 1914. Po několikadenních deštích přišlo nádherné slunečné ráno.

František Ferdinand byl ve vynikajícím rozpoložení. První tři dny jeho cesty se báječně vydařily. Trávit čas s Žofí pryč ode dvora

byla čirá radost a místní lidé se k nim chovali po všech stránkách laskavě.

Doposud pobývali ve skvostném novém lázeňském hotelu hned za Sarajevem. V sobotu odpoledne však Žofie navrhla, aby si krátce zajeli do města na nákupy.

Výborně se pobavili procházkou po zalidněném tržišti a tamní obchodníci byli tak vstřícní. Po návratu do hotelu si kvůli tomu Žofie dokonce dobírala nervózního místního politika, doktora Sumariće.

„Jste na omylu, drahý doktore Sumarići,“ namítla mu vesele. „Všude kde jsme byli, nás všichni do posledního Srba zdravili tak přátelsky, zdvořile a s takovou nelíčenou vřelostí, že jsme se svou návštěvou velice spokojení.“

Doktor Sumarić se nejistě pousmál. Věděl, že zítřek, neděle, není výjimečný den jen pro oba manžele. Pro Srby se jedná o den tragického utrpení.

Na neděli totiž připadlo výročí středověké bitvy na Kosově poli, kde Srbové podlehli Osmanům. Co když nějaký mladý šílenec podlehne nutkání provést nenapravitelnou hloupost?

Když ale v neděli vyšli manželé z hotelu, ranní slunce jako by veškeré obavy politiků rozptýlilo. Bylo přece tak krásně.

Návštěvníci se přepychově vystrojili. Arcivévoda si oblékl blan-kytně modrou generálskou uniformu s obrovskou přilbou ozdobenou zelenými pavími pery. Jeho žena měla na sobě dlouhé šaty z bílého hedvábí a na hlavě klobouk s širokou krempou a bílým závojem.

Čekalo na ně šest automobilů, které je provezou ulicemi Sarajeva. V pěti pojedou zdejší hodnostáři, policisté a doprovod arcivévodského páru.

Františku Ferdinandovi a Žofii byl určen šestý vůz, elegantní automobil rakouské výroby. Plátěnou střechu měl sklopenou, aby na ně lidé v davu viděli.

Usadili se na svá místa. Řidiči nastartovali motory a kolona vyrazila. Arcivévodův vůz jel třetí v pořadí.

Trasa k radnici byla krátká a moc pěkná. Sarajevo se rozkládalo v údolí na březích malé říčky. Po obou stranách se tyčily minarety zdejších mešit.

Auta se pohybovala po Appelově nábřeží nalevo od řeky a směřovala na východ. Chodníky byly obsypané jásajícími davy a budovy zdobily černo-žluté habsburské prapory. Slavní návštěvníci do Sarajeva nepřijížděli často, takže dnešek byl památný den.

V 10.10 dorazila kolona k mostu Čumurija. Vše probíhalo naprosto hladce.

A vtom, jakoby zničehonic, spadla z nebe bomba.

Tuto bombu nehodil Gavrilo Princip, ale jiný člen jeho bandy. Už brzy ráno se jich podél břehu rozmístilo šest, aby měli jistotu, že arcivévoda nevyvázne.

Prvního mladíka zradily nervy, takže svůj granát ani nepoužil. Jenže druhý už byl rozhodnější.

Jeho bomba minula cíl o pouhé centimetry. Odrazila se od zadku arcivévodova auta a vybuchla pod dalším vozem v koloně, odkud se vzápětí vyvalilo obrovité mračno prachu a střepin.

Jen zázrakem vyvázli všichni pasažéři živí, třebaže jeden rakouský oficír krvácel z ošklivé rány na hlavě.

Kolona se skřípěním zabrzdila. František Ferdinand, bledý šokem, vykřikl na své muže, ať se postarají o raněné. Pak pohlédl na svoji ženu.

„Pojedme dál,“ řekl. „Ten chlap byl jasný blázen. Budeme pokračovat podle plánu.“

Někteří jeho pobočníci při těch slovech nevěřicně zalapali po dechu. Jenže František Ferdinand je rakouský arcivévoda. Jestli má dost kuráže na to, aby se pokračovalo dál, ať je tedy po jeho.

Na radnici nervózně čekali místní pohlaváři, aby tu uvítali své hosty. Právě k nim začínaly přicházet útržkovité zprávy o incidentu

na nábřeží. Primátor se však navzdory zmatku a panice rozhodl přednést svůj projev, jako by se nic nestalo.

Sotva však začal hovořit, vpadl mu František Ferdinand do řeči. „Pane primátore, co má tohle být?“ zaburácel. „Já jsem k vám přijel jako host, a někdo tu po mně hodí bombu!“

Nastalo dlouhé, vyděšené ticho. Pak k manželovi přikročila Žofie a tichounce mu něco zašeptala do ucha.

„Inu dobrá,“ řekl František Ferdinand primátorovi o něco klidněji. „Mluvte dál.“

Primátor, rozechvělý nervozitou, dokončil projev. Pak byla řada na Františku Ferdinandovi.

Jeden z jeho mužů mu podal poznámky a František Ferdinand se zakabonil. Papíry byly promáčené krví oficírů ze zasaženého auta. Přesto však svůj projev přečetl, přesně tak, jak bylo plánováno.

Následně se manželé nakrátko rozdělili. František Ferdinand šel odeslat císaři telegram, aby ho ujistil, že jsou s Žofíí oba v naprostém pořádku.

Žofie mezitím vyšla do patra na setkání se skupinou místních žen. Nikoho nepřekvapilo, že působí zamlkle, možná až smutně.

V jednu chvíli uviděla místní děvče, které sem přišlo s matkou. „Ta dívka je asi tak stejně vysoká jako moje Žofinka,“ pronesla tesklivě.*

Prý se těší, až se s dcerkou zase uvidí: „Ještě nikdy jsme děti ne nechali samotné na takovou dobu.“

Ručičky na ciferníku běžely dál. 10.30... 10.35...

V 10.40 vyšli manželé z radnice a po schodech zamířili k autům. Původně plánovali projížďku starým městem, ale František Ferdinand chtěl zkontrolovat zraněné muže ve státní nemocnici.

* Dcera Františka Ferdinanda dostala po matce jméno Žofie, což tenkrát bývalo velmi běžné.

„Pojedu s tebou,“ řekla Žofie.

Vozy se daly do pohybu. Jejich přítel, hrabě Harrach, se kvůli větší bezpečnosti postavil na levé stupátko auta pro případ, že by došlo k dalšímu útoku.

A takto se vydali nazpátek po Appelově nábřeží. Na ulicích jim stále mávaly a tleskaly zástupy lidí.

U lahůdkářství Moritze Schillera poblíž Latinského mostu odbočili první dva řidiči vpravo. O změně plánu je nikdo neinformoval, a proto nevěděli, že mají zamířit k nemocnici.

Arcivévodův řidič ve třetím voze začal také odbočovat. „Ne!“ vykřikl někdo z auta za nimi. „Jedete špatně!“

Řidič prudce zabrzdil. Motor zhasl. Automobil s arcivévodským párem na okamžik znehybněl, jako by zamrzl v čase.

Diváci před Schillerovou prodejnou stále provolávali slávu.

Bylo 10.45 dopoledne a osud milionů lidí visel na vlásku.

Napravo z davu vykročil mladý muž. Byl hubený, neduživý, oblečený v obnošených šatech a v očích měl zlověstný strnulý pohled.

Gavrilo Princip vytáhl pistoli, namířil na auto a vystřelil.

Vůz mohutně poskočil.

Řidič konečně znovu nastartoval a hnál si to nazpátek za roh.

Hrabě Harrach se ze stupátka na protější straně naklonil do auta, aby zjistil, jestli jsou manželé v pořádku. Zhrozil se, když zpozoroval, že Františku Ferdinandovi z úst vytéká pramínek krve.

Žofie sedící vedle něj byla mrtvolně bledá. „Bože můj!“ hlesla. „Co se ti to stalo?“

Záhy nato se svalila a padla manželovi hlavou do klína. Šaty měla promočené krví.

Harrach si nejprve myslel, že omdlela. Pak zaslechl arcivévodův tichý, téměř něžný hlas.

„Žofie, Žofie, neumírej,“ zaprosil František Ferdinand. „Zůstaň naživu kvůli našim dětem!“

Arcivévodovi se z hlavy svezla přilba. Začal se hroutit na stranu. Harrach ho chytil za límec, aby ho udržel vzpřímeného.

„To nic není,“ zašeptal František Ferdinand. „To nic není... to nic není... to nic není...“

Pak zavřel oči a bylo po všem.

VSTŘÍC APOKALYPSE

Ve Vídni, o stovky kilometrů severněji, panovala sváteční nálada.

Bylo přímo ukázkové nedělní odpoledne a tamní parky praskaly ve švech. Po cestičkách se ruku v ruce procházely zamilované páry. Vesele si tu hrály a skotačily děti. Vzduch byl plný hudby, slunce a smíchu.

Kníratí pánové ve slušivých slamácích, elegantní dámy ve splývacích róbách, děvčata v zástěrkách a chlapci v námořnických oblečcích... tak vypadala Vídeň v létě 1914 — starodávné velkoměsto, jež se překotně hnalo do dvacátého století.

Ti, kdo se procházeli v parcích, vyrostli v prostředí, jež se závratným tempem proměňovalo. Většina jich žila déle a pohodlněji než jejich předkové. A díky železnici, parolodím a telegrafu se svět nyní zdál vlídnější a propojenější než kdy dřív.

Staré zřízení, jemuž vládli králové a císaři, rok za rokem ustupovalo novému řádu. Dělníci se všude po Evropě domáhali vyšších mezd a miliony žen požadovaly volební právo.

Kdybyste tehdy, v neděli 28. června krátce po poledni zastavili čas a ptali se Vídeňanů a Vídeňanek, co je čeká v budoucnu, většina by jich před sebou viděla světlé zítřky.

Byl to věk míru. V Evropě už bezmála sto let nedošlo k závažné válce. A žádná další už nebude — nebo snad ano?

Hodiny ve Vídni odbily půl třetí.

Hned za městem si užíval sluníčka mladý spisovatel Stefan Zweig. Našel si v parku tichý koutek a začel se tam do knížky.

Zatímco očima hltal řádky, napolo vnímal i „vítr mezi stromy, cvrlikání ptáků a hudbu linoucí se parkem“. Vzduch byl vlahý, na modré obloze ani mráček. Dnešek byl „pravým dnem blaženosti“.

A pak hudba rázem umlkla. Zweig bezděčně zvedl zrak od knihy. „Zdálo se mi,“ vzpomínal později, „že také ten dav... se proměnil; i on se přestal pohybovat sem a tam. Něco se muselo stát.“

Před pavilonem pro kapelu se lidé s očima navrch hlavy vyjeveně shlukovali u vyvěšeného oznámení. A teprve až se Zweig vmísil mezi ně, pochopil, proč celé to pozdvižení.

Ze Sarajeva dorazila zlá novina.

Když se Zweig následujícího dne, v pondělí 29. června, probudil, byl celý národ ve smutku. Prapory visely na půl žerdi a titulní strany všech novin rámoval tlustý černý pruh.

František Ferdinand, následník císařského trůnu, je po smrti — a spolu s ním zahynula i jeho žena Žofie. Zůstaly po nich tři osiřelé děti.

„Takové zvěrstvo prostě nelze pochopit,“ psali v jedněch novinách. „Náš následník trůnu, do nějž národy habsburské monarchie vkládaly všechny své naděje, veškerou svoji budoucnost, už není mezi námi.“

Na třiaosmdesátiletého císaře Františka Josefa tato zpráva dolehla jako poslední v řadě tragických ran osudu. Před lety se mu zastřelil jediný syn. Manželku mu zavraždil terorista.

A teď zas Srbové vyzbrojili a ponoukli nějakého bosenského ničemu, ať zastřelí jeho synovce i s manželkou. Kam jen tohle povede?

Atentátníky pochytili téměř okamžitě. Principa a jeho bandu už vyslýchá tamní policie.

V chladně přepychovém císařském paláci na mocnáře naléhali jeho generálové, ať nějak zakročí. Tohle je nehoráznost — a Srbsko musí pykat!

Císařův vrchní generál Franz Conrad von Hötzendorf už dlouho prosazoval, ať Srby rozdrtí dřív, než bude pozdě. Ale císař ho pokaždé odmítl — zčásti i kvůli tomu, že proti byl také František Ferdinand.

Jenže teď už tu František Ferdinand není. Sarajevským atentátem se všechno změnilo.

Čelní představitelé Rakouska-Uherska několik následujících dní přemítali o svých možnostech. Shodli se, že když neudělají nic, bude to působit slabošsky.

Nebudou-li jednat, zaútočí Srbové zas a pak znovu. Vlci budou postupně ohryzávat hranice a odtrhávat z monarchie kusy území, až z ní nakonec vůbec nic nezůstane.

Jejich trpělivost přetekla. Musejí těmhle Srbům dát jednou pro vždy za vyučenou, aby měli svého mocného souseda v úctě a strachu.

Vězel v tom však jeden háček. Pokud jim Rakousko vyhlásí válku, obrátí se Srbové nepochybně na svého nejmocnějšího ochránce — na východního obra Rusko.

Zakročí Rusové? Jestliže ano, pak bude Rakousko čelit válce na dvou frontách.

Na to však měl Conrad s ostatními generály pohotovou odpověď. Jestli se do věci vloží Rusové, požádá Rakousko o pomoc svého nejbližšího spojence, Německo. Němci si s Rusy poradí a vítězství je zaručeno.

A tohle Rusové, tvrdil Conrad, dozajista vědí. Nikdy by tak neriskovali, jen aby zachránili maličké Srbsko.

Celé to vypadalo tak jednoduše. Co by se mohlo pokazit?

V neděli 5. července, týden po zavraždění Františka Ferdinanda, spolu v Berlíně usedli k obědu dva muži.

Jedním z nich byl rakousko-uherský velvyslanec, který přivezl zprávu z Vídně. Tím druhým byl snad nejmocnější muž Evropy: německý císař Vilém II.*

O několik let později, když už Evropou zmítala válka, se o Vilémovi říkalo, že je šílenec a krvelačná stvůra. Ale ve skutečnosti to byl jen nafoukaný kluk, který zapomněl dospět.

Když porodníci o téměř šedesát let dřív přiváděli Viléma na svět, omylem mu natrhli krční nervy. Měl kvůli tomu zakrnělou a chromou levou ruku a v dětství ho trápily úporné bolesti hlavy.

Matka se k němu chovala jako ke zrůdě a on se přes to nikdy nepřenesl. I po císařské korunovaci v roce 1888 zůstával dál citově nezralý, vznětlivý a zoufale lačný pozornosti.

V mnoha směrech byl jako německá obdoba hlavního hrdiny dětské knížky *Žabákova dobrodružství*. Neustále se předváděl, chvástal a v jednom kuse přicházel s novými bláznivými výmysly.

Podobně jako pan Žabák se i Vilém někdy choval neskutečně hrubě. Na pozdrav třeba tiskl ostatním panovníkům ruce takovou silou, až jim do očí vhrkly slzy. Bulharský král jednou odjel z Berlína „rudý vzteky“, protože ho Vilém plácl přes zadnici.

Vilém byl jedním z mála blízkých přátel Františka Ferdinanda. Často spolu chodili lovit a těšili se na den, kdy budou oba vládnout svým říším a pyšně se promenádovat se svými obrovitými kníry a směšnými pokrývkami hlavy.

Viléma přítelova smrt doopravdy zděsila a Rakousko podle něj mělo právo na odplatu. Chtěl ale skutečně válku? Byl dychtivý dobývat, jak tvrdili jeho odpůrci?

Vlastně nebyl. Sice se rád strožil do honosných uniforem a neustále snil o budoucích konfliktech a aliancích, ale žádnou válku ještě nikdy nikomu nevyhlásil.

* Němci svého císaře označovali výrazem *Kaiser*, který je odvozen od latinského slova *caesar* (césar).

Německo byl mladý stát — vytvořil ho teprve v roce 1871 Vilémův dědeček tím, že stmelil dohromady velkou spoustu malých státek. Avšak za Viléma už bylo největší středoevropskou mocností s prosperujícími továrnami, moderními laboratořemi, vzkvétajícími univerzitami i skvělými divadly.

Mnozí obyčejní Němci byli i přesto ustaraní a nespokojení. Jejich evropští soupeři, například Britové a Francouzi, měli rozsáhlé kolonie v Africe a Asii. Jenže na to, aby je dohonili, vstoupili Němci na scénu příliš pozdě a mnoho se jich cítilo ošizených o své „místo na výsluní“.

Císařští generálové navíc spatřovali hrozbu ve svých sousedech — na západě ve Francii a na východě v Rusku. Byli přesvědčení, že zaručeně přijde chvíle, kdy obrovitá ruská říše, která si buduje vlastní továrny a železnice, vytáhne proti Německu. Jeden z generálů prohlásil, že příznak Ruska „nad námi visí jako čím dál děsivější noční můra“.

Někteří si mysleli, že by se do boje s Ruskem měli pustit hned, než stihne příliš zesílit. „Čím dřív bude válka, tím líp,“ řekl císaři v roce 1912 vojenský velitel Helmuth von Moltke.

Když se tedy Rakušané svým spojencům svěřili s plánem udeřit na Srbsko, Němci je od toho neodrazovali. Při obědě 5. července slíbil císař velvyslanci „plnou podporu“.

Jednalo se o nechvalně proslulý „bianco šek“, podobný podepsané směnke na peníze, v níž si její držitel může sám vyplnit libovolnou sumu. Němci se v podstatě zavázali, že Rakušany podpoří za všech okolností.

Domníval se však Vilém, že to bude znamenat válku? Téměř určitě ne.

Spolu se svými generály byl sice ochotný bojovat proti Rusku a Francii, ale pouze bude-li to nezbytné. Málokdo z nich si myslel, že na takový konflikt skutečně dojde.

V hloubi duše císař doopravdy nevěřil, že si jeho rakouští přátelé troufnou na Srbsko zaútočit. A nevěřil ani, že se jim Srbové postaví na odpor.

Především byl ale přesvědčený, že Rusové kvůli obraně Srbů rozhodně nebudou riskovat světovou válku. Myslel si, že určitě vycou-
vají...

A tak se Vilém rozloučil s rakouským velvyslancem a zabral se do
úvah nad letní dovolenou.

Následující den odjel k moři. Naplánoval si dvacetidenní plavbu
po Baltu a ohromně se na ni těšil...

A pak — nic.

Císař se domníval, že jestli to Rakušané s potrestáním Srbska my-
slí vážně, tak se do toho bez váhání pustí. Dávalo smysl udeřit, než
lidé šok ze sarajevského atentátu pustí z hlavy, aby mohlo Rakousko
těžít ze soustrasti celého světa.

Jenže v rakousko-uherské monarchii nebyli na rázné činy zaříze-
ní. Vlastní jim byly spíš zdlouhavé, rozbředlé debaty, které mnohdy
vůbec nikam nevedly.

A co hůř, tisíce vojáků se před létem rozjely domů, aby tam po-
máhali při žních, a vrátit se měli až v půlce července. Rakušané tedy
pokračovali ve spřádání plánů, jako by měli času nazbyt.

Míjely dny, míjely týdny a šok z atentátu postupně vyprchával.
V Německu si Vilém II. brázdil na jachtě zpěněné vody Baltu. Ve
Vídni se lidé začali zamýšlet nad tím, kam pojedou na dovolenou oni.
Vždyť nakonec snad ani žádná válka nebude.

Avšak daleko na severu, v ruském hlavním městě Petrohradě, byli
přední rádci cara Mikuláše II. pohrouženi v hlubokém zadumání.*

Rusko byla rozlehlá říše tvořená mnoha národy a národnostmi,
počínaje Finy, Poláky a Ukrajinci a konče Kazachy, Uzbeky a Tata-
ry. Desítky let sice zaostávalo za svými sousedy, ale teď se rozvíjelo
nevídaným tempem.

* Také výraz „car“, stejně jako *Kaiser*, pochází z latinského *caesar*.

Rusko přesto dál vězelo ve velkých nesnázích. Ačkoliv byl car upřímný a dobromyslný člověk, od otce se naučil panovat jako samovládce, tedy jako královský diktátor. Odmítal se dělit o moc s poddanými, takže ve vzduchu neustále visela hrozba revoluce.

Podle mínění Mikulášových rádců byl nasnadě jeden způsob, jak poddané získat na svou stranu. Bude-li Rusko působit mocně a celá Evropa mu bude projevovat úctu, tamní lidé před svým carem jistě rádi skloní hlavu.

Rusové se považovali za ochránce balkánských bratří, kteří mluvili podobnou slovanskou řečí a stejně jako oni vyznávali pravoslavnou křesťanskou víru. Nemínili proto dopustit, aby Rakušané Srbsko zničili.

A jestli to bude obnášet válku s Německem, tak ať. Vždyť i Rusové měli koneckonců mocné přátele.

Francie s úchvatným hlavním městem Paříží a obrovskými državami v Africe patřila mezi nejbohatší země Evropy. Jenže Francouzi roku 1871 prohráli krátkou válku s Němci, tehdejší porážka je pořád pálila a prahli po pomstě.

Francouzští političtí představitelé se děsili, že za německými soupeři budou časem čím dál víc zaostávat — pokud se ovšem něco zásadně nezmění.

A tak francouzský prezident Raymond Poincaré připlul 20. července na státní návštěvu do Petrohradu s jasným poselstvím. Ať se stane, co se stane, musejí si Francie a Rusko trvat na svém. To je to jediné, na co Němci slyší. „Vždy když jsme projevíli pevný postoj, Německo se podvolilo.“

Stejně jako Rakousko s Německem si i Francie a Rusko umínily, že neustoupí. Obě strany věřily, že cukne ta druhá.

Jenže co když ne?

Parné a suché léto se vleklo dál. V srbském hlavním městě Bělehradě všechno kvetlo, tamní zahrady voněly po růžích a jasmínu.

Ve čtvrtek 23. července v 18.00 doručil rakouský velvyslanec dopis z Vídně. Stálo v něm poslední varování.

Toto ultimátum Srbům nařizovalo, aby provedli zátah na všechna protirakouská uskupení a potrestali ty, kdo napomáhali Gavrilu Principovi a jeho kumpánům. Především ale musejí ke svému vyšetřování sarajevských vražd přizvat rakousko-uherské zmocněnce.

Srbové dostali na odsouhlasení stanovených podmínek osmačtyřicet hodin. Pokud je odmítnou, bude následovat válka.

Rakušané si vůbec nepřipouštěli, že by Srbové mohli s ultimátem souhlasit. Jenže o to jim právě šlo. Chtěli, aby ho zamítli a dali tak Rakušanům záminku k vyhlášení války.

Hodiny mýjely nesnesitelně pomalým tempem. Ve vídeňských kavárnách — i v těch bělehradských — se napjatě vyčkávalo.

Srbové zpočátku zvažovali, že se podřídí. Sice Rakušany nenáviděli, ale věděli, že pro jejich zemičku by válka mohla znamenat zkázu.

Avšak v pátek pozdě v noci obdrželi zprávu z Petrohradu. Rusové byli ultimátem „znehuceni“. Jeho přijetí by podle nich byla šílenost a slíbili Srbům svou podporu.

Nyní začaly události nabírat spád. Rusové už potají podnikali první kroky k mobilizaci své vojenské mašinerie — povolávali záložníky a uvolňovali železniční tratě.*

V soukromí byl car nespůj. Jakmile se jednou začne střílet, namítl ustaraně, „už s tím půjde jen těžko přestat“.

Jenže Mikulášovi rádci zůstali neoblomní. Jestli Rusko couvne, zaujme tím „mezi mocnostmi podřadné místo“. Musejí Vídni a Berlín ukázat, že to myslí vážně.

* Ve strategii každého státu hrála „mobilizace“ klíčovou roli. Obnášela povolání vojenských záloh a jejich přesun k hranici. Toho, kdo mobilizoval příliš pomalu, mohl nepřátelský útok zastihnout nepřipraveného. Blížila-li se tedy válka, dávalo smysl mobilizovat brzy, i když to představovalo nesmírně náročný úkol, který vyžadoval, aby miliony mladých mužů opustily domov, práci i rodinu.

Nadešla sobota a bylo opět krásně. Do vypršení rakouské lhůty zbývalo už jen několik hodin.

Lidé po celé Evropě si užívali slunce. Mnoho z nich novinám nevěnovalo pozornost v domněnání, že všechno to napětí zase vyšumí.

Konec hrozivé lhůty byl stále blíž. Působilo to, jako by nějaký smrtící proud unášel evropské politiky ke katastrofě, ale žádný neměl dostatek prozíravosti nebo odvahy, aby nabral opačný směr.

Všichni věděli, že válka bude strašlivá. A všichni také věděli, že teď, v době letounů, bitevních lodí, ostnatých drátů a kulometů, možná padnou miliony mužů.

Každá ze stran však trvala na tom, že ustoupit musí ta druhá. A tak dál chvátali vstříc apokalypse.

Sobota 25. července.

Ve Vídni se smrákalo. Lidé se už hodiny srocovali před redakcemi novin a čekali na nejnovější zvěsti z Bělehradu.

Dočkali se krátce před osmou večer. Srbové na většinu požadavků svého souseda kývli. Odmítli však, aby se do vyšetřování sarajevských vražd zapojili rakouští zmocněnci — přesně jak císařovi rádci předpokládali.

Takže bude válka.

Císařské hlavní město propuklo v jásot. Na hlavním náměstí vyšplhal jakýsi student na sochu a vyzýval odtud shromážděný dav, ať obětuje svůj „majetek a krev za císaře a vlast“. Někdo rozvinul zlatočerný císařský prapor a ulicemi se za skandování a zpěvu proplétal obrovský průvod.

Tři dny nato císař František Josef podepsal ve svém vídeňském paláci vyhlášení války. Následujícího dne, ve středu 29. července, zahájil brzy zrána rakouský parník Bodrog palbu na srbské obranné pozice za řekou Dunaj.

Muže, kteří zdánlivě určovali osud Evropy, proud už nyní jen tak neunášel. Strhl je k okraji vodopádu a oni se odtud v přemetech zřítili do katastrofy.

V následujících dnech do sebe s děsivou nevyhnutelností všechno hladce zapadlo.

Císař Vilém se po třech týdnech vrátil z jachty a zjistil, že se krize vymyká kontrole. Pořád se ještě považoval za pána událostí, ale ve skutečnosti se stal jejich otrokem.

Když se ve středu začala Bělehradem rozléhat dělostřelecká palba, obdržel Vilém zprávu od svého bratrance cara.

Navzájem si anglicky dopisovali už mnoho let. Na výraz přátelství se oslovovali Willy a Nicky.

„Mám radost, že jsi zpátky,“ stálo v úvodu Mikulášova telegramu. „V této vážné chvíli se na Tebe obracím s žádostí o pomoc...”

Předpokládám, že velmi záhy podlehnu tlaku, který je na mne vyvíjen, a budu muset přijmout krajní opatření, jež povedou k válce... Ve jménu našeho dlouholetého přátelství Tě prosím, udělej, co jen můžeš, abys svým spojencům zabránil zajít příliš daleko. Nicky.“

Vilém mu za několik hodin poslal odpověď, v níž trval na tom, že si Rakušané počínají naprosto správně. Ale s ohledem na „vřelé přátelství, jež nás odedávna pojí“, se nepřijemnosti mezi Vídní a Petrohradem vynasnaží „urovnat“. Podepsal se jako „Tvůj upřímný a oddaný přítel a bratranec Willy“.

Jenže na to bylo dávno pozdě. Na obou stranách už se totiž generálové chystali na válku.

Následujícího dne, ve čtvrtek 30. července, požádali vojenští velitelé Mikuláše, ať podepíše rozkaz ke všeobecné mobilizaci proti Rakousku-Uhersku.

„To ale znamená, že pošleme tisíce a tisíce mužů na smrt,“ hlesl car, bledý jako stěna. Přesto však podepsal.

Atmosféra začala houstnout. Ve městech po celém Německu tvořili lidé fronty u bank a zoufale se snažili vybrat si odtud peníze. Ve Francii se na návších sbíhaly davy lačnicí po nejnovějších zprávách.

„Nálada byla jako na pohřbu,“ popsal pak dění jeden muž. „Jako by naše městečko drželo smutek.“

Setmělo se. Vilémovi generálové v Berlíně hloubali nad svými mapami, nedočkaví novinek z východu. Většina se jich už chtěla pustit do válčení.

V pátek kolem oběda byly po Berlíně vyvěšeny letáky oznamující „hrozbu válečného stavu“. Ještě toho odpoledne Německo vyslovilo Rusku své ultimátum.

Několik hodin poté vystoupil Vilém na balkon císařského paláce. Desetitisíce lidí shromážděných dole pod ním prozpěvovaly vlastenecké písně.

„Německu dnes nadešla těžká hodina,“ prohlásil Vilém. „Vtiskli nám do ruky meč... My však protivníkům ukážeme, co znamená napadnout Německo.“

Zástup posluchačů souhlasně zaburácel — tak jako vždycky.

Nazítří, v sobotu 1. srpna, se v Berlíně opět sešly ohromné davy. Když tam Vilém přijížděl ze svého venkovského sídla, aby se ujal role nejvyššího vojevůdce, ozýval se z chodníků jásot.

„Byl teplý, slunečný den,“ vzpomínal pak jeden novinář. „V horkém vzduchu už visel upocený dech horečky a pach krve.“

Dav celý den čekal na zprávu z východu.

Okolo páté hodiny konečně vyšel z paláce důstojník a oznámil, že Rusové odmítli ustoupit. Nejvyšší vojevůdce nařídil všeobecnou mobilizaci.

Mnoho lidí zajásalo. Další se dali do zpěvu pomalé, téměř truchlivé náboženské písně *Hrad přepevný jest Pán Bůh náš...*

V budově ministerstva války panovala povznesená nálada. „Všude rozesmáté tváře,“ zapsal si jeden generál. „Na chodbách si všichni potřásají rukou...“

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy První světová válka.
Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.